

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

Схвалено

вченою радою ІН НАН України,
протокол № 8
від «11» вересня 2024 року

Затверджено

на засіданні відділу етнології сучасності
ІН НАН України
протокол № 5
від «03» вересня 2024 року
Завідувач відділу етнології сучасності

Ярослав ТАРАС

Силабус з навчальної дисципліни

«Методика польових етнологічних досліджень»

що викладається у межах підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти – доктора філософії – спеціальності

032 «Історія та археологія»

2024 рік

Силабус навчальної дисципліни «Методика польових етнологічних досліджень»

Назва курсу	Методика польових етнологічних досліджень
Адреса викладання дисципліни	Львів, проспект Свободи, 15, Інститут народознавства НАНУ
Науковий відділ, за яким закріплена дисципліна	Відділ етнології сучасності
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 – гуманітарні науки 032 – історія та археологія
Викладачі курсу	д.і.н., проф. Тарас Я.М.
Контактна інформація викладачів	taras@nas.gov.ua http://www.nas.gov.ua-UA/PersonalSite/Pages/Contacts.aspx?PersonID=0000013235
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Інститут народознавства НАНУ Львів, проспект Свободи, 15
Сторінка курсу	
Інформація про дисципліну	«Методика польових етнологічних досліджень» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 032 – історія та археологія (спеціалізація “етнологія”), яка викладається в третьому семестрі для аспірантів в обсязі п’яти кредитів (150 годин) за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS.
Коротка анотація дисципліни	Курс розглядає методи праці етнолога під час польових досліджень, способи збору польових етнографічних матеріалів, методика й практику дослідження різних ділянок традиційно-побутової культури під час польових досліджень, фіксацію етнографічних матеріалів, правила ведення, оформлення і зберігання документів.
Мета та завдання курсу	Мета вивчення дисципліни – освоєння нових теорій, моделей, методів дослідження, збору польового матеріалу та підготовка наукового апарату для подальшої роботи згідно поставлених завдань. Розглядається організація, види і методи польових етнографічних досліджень, робота з інформаторами, методика дослідження матеріальної та духовної культури, збір інформації про пам’ятки історії, будівництва, шляхи сполучення та засоби пересування, землеробство, тваринництво, допоміжні види господарських занять, одяг, громаду і громадський побут, світоглядні уявлення та вірування. На підставі отриманої інформації докторант буде забезпечений науковим інструментарієм щодо вивчення матеріальної та духовної культури українців.
Література для вивчення дисципліни	1. Білоус В. Етнографічні дослідження на західноукраїнських землях у третій чверті XIX ст. – Львів: ІН НАН України, 2000. – 187 с.; іл. 2. Бойківщина: історико-етнографічне дослідження / Відп. ред. Ю.Г. Гошко. – Київ: Наукова думка, 1983. – 304 с.

3. Болтарович З.Є. Україна в дослідженнях польських етнографів XIX ст. – Київ: Наукова думка, 1976. – 139 с.
4. Борисенко В. Нариси з історії української етнології 1920–1930-х років. – Київ: Унісерв, 2002. – 88 с.; іл.
5. Боряк О. Емпіричні дослідження як “ризик шкоди”: теорія і практика впровадження принципів етики польової роботи // Народна творчість та етнографія. – 2003. – № 5–6. – С. 76–82.
6. Боряк О. Матеріали з історії народознавства в Україні: Каталог етнографічних програм (друга половина XVIII – XX ст.). – Київ: Українознавство, 1994. – 123 с.
7. Вовк Хв. Програма для збирання відомостей, дотичних народної побутової техніки (Arta of life) // Матеріяли до українсько-руської етнології. – Львів, 1899. – Т. 1. – С. 1–22 (окрема пагінація).
8. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. – Київ: Мистецтво, 1995. – 335 с.; іл.
9. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 288 с.; іл.
10. Дашкевич В. Програми для етнографічного та краєзнавчого дослідження України // Наук. зб. Харків. наук.-дослід. катедри історії української культури ім. акад. Багалія. – Харків, 1927. – Т. 7. – Вип. 1. – С. 149–165; 1930. – Т. 9. – Вип. 2. – С. 159–160.
11. Дикарев М. Програма до збирання відомостей про громади і збірки сільської молоді (вулицю, вечорниці, досвітки і складки) // Матеріяли до українсько-руської етнології. – Львів, 1900. – Т. 3. – С. 1–27 (окрема пагінація).
12. Кожолянюк Г.К., Шестаков Ю.П. Етнографічні експедиції та етнографічна практика: Навч. посібн. – Чернівці: Рута, 2000. – 63 с.
13. Кутельмах К.М., Моздир М.І. Етнографічні експедиції на Гуцульщину // Народна творчість та етнографія. – 1983. – № 5. – С. 64–65.
14. Методичні поради та питальник для збирачів пам'яток етнографії, фольклору і топонімії // Підготували А. Данилюк, О. Купчинський. – Львів, 1989. – 46 с.
15. Небесьо Б. Іконографічні методи запису в етнографії // Народна творчість та етнографія. – 1991. – № 3. – С. 34–38.
16. Паньків М.І. Організація польових досліджень в етнографії: Посібн. – Івано-Франківськ, 1991. – 43 с.
17. Програма запитальника та методичні поради дослідникам народної культури України / Уклад. Л. Орел, К. Міщенко. – Київ, 1995. – 230 с.
18. Спеціальні програми до науково-етнографічних розвідок // Матеріяли до українсько-руської етнології. – Львів, 1899. – Т. 1. – С. 1–11.
19. Тарас Я.М. Досвід роботи над розробкою класифікатора “Об’єкти етнічної спадщини Полісся” // Народознавчі зошити. – 2006. – Зощ. 3–4. – С. 313–320.
20. Тойн П., Ньюби П. Методы географических исследований. – Москва: Прогресс, 1977. – Выпуск 1. Экономическая география. – 271 с.
21. Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах / За наук. ред. А. Пономарьова. – Опішне: Українське народознавство, 1999. – Кн. 1. – 527 с.; Кн. 2. – 541 с.; іл.

	<p>22. Фольклористична експедиційна практика. Організаційні засади проведення практики, документування й архівування матеріалів: Методичні рекомендації для студентів філологічного факультету спеціальності “фольклористика” / Уклали А. Вовчак, І. Довгалюк. – Львів: ТеРус, 2005. – 33 с.</p> <p>23. Шевченко А.А. Методика ручної обробки етнокультурної інформації // Народна творчість та етнографія. – 1984. – № 2. – С. 71–74.</p>
Тривалість курсу	150 год.
Обсяг курсу	50 годин аудиторних занять, з них 26 годин лекцій, 24 години практичних занять, та 100 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – історію польових етнографічних досліджень традиційно-побутової культури; – оформлення наукових публікацій, методологічно грамотну побудову план-проспекту, розділів дисертаційного дослідження; – основні теоретичні підходи й концепції в дослідженні тем з етнології та ключові параметри аналізу етнічних культур. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вживати методи аналізу і синтезу етнографічних, етнологічних і антропологічних концепцій для вивчення етнічних і культурних процесів; – виділяти напрями етнічних і культурних процесів у різні етапи в різних районах; – використовувати основні положення і методи соціальних, гуманітарних і економічних наук при вирішенні етнографічних завдань; – сформулювати нові завдання, які виникають під час дослідження; – вибрати, обґрунтувати і освоїти методи, адекватні поставленій темі. <p>Володіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основними методами, способами та засобами отримання, збереження, опрацювання та передачі інформації; – способами виявлення тенденцій в етнографії і антропології; – здатністю самостійно використовувати нестандартні методики для вирішення поставлених завдань; – методами обґрунтування власної інтерпретації етнічних і культурних процесів; <p>методологією роботи з картами і таблицями, які характеризують етнічне і культурне різноманіття етнографічних районів.</p>
Ключові слова	Польові дослідження, польові матеріали, запитальник, інформатор, респондент, етнографічні дослідження
Формат курсу	Очний
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види і методи польових досліджень. 2. Методика підготовки програми-запитальника. 3. Праця з інформатором. 4. Збір матеріалу про господарську діяльність. 5. Методика і практика дослідження матеріальної культури: житлово-господарського комплексу, традиційного вбрання, традиційної їжі. 6. Методичні засади дослідження світоглядних уявлень і вірувань. 7. Методика та практика збору польових матеріалів про календарно-побутову і сімейну обрядовість.

	8. Збір етнографічних матеріалів про суспільні стосунки. 9. Правила опрацювання та оформлення етнографічних матеріалів.
Необхідні обов'язкові попередні та супутні навчальні дисципліни	Пререквізит: Методологія, організація та технологія наукових досліджень Кореквізит: Народна архітектура України
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, навчальні проекти, творча наукова робота
Необхідне обладнання	Діапроектор, комп'ютер та лазерна указка.
Методи і критерії оцінювання	Поточний контроль (30%): усне опитування, виступи на семінарах, тест, колоквиум. Підсумковий контроль (70%): виконання модульної контрольної роботи за темою дисертаційної роботи, екзамен.
Питання до екзамену	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні види і методи польових досліджень. 2. Чинники, від яких залежить форма і змістовність укладеного запитальника. 3. Пошук і вибір інформаторів, правила праці з інформаторами. 4. Методичні засади етнографічного дослідження виробничо-господарської діяльності. 5. Методичні засади етнографічного дослідження житлового комплексу. 6. Методичні засади етнографічного дослідження традиційного вбрання. 7. Методичні засади етнографічного дослідження традиційної їжі. 8. Основні методичні засади дослідження традиційних уявлень і знань українців про навколишній світ, явища природи, повір'я, забобони. 9. Методика та практика збору польових матеріалів про календарно-побутову та родинну обрядовість. 10. Методика і практика дослідження народних знань. 11. Методичні засади етнографічного дослідження громади та громадського побуту, сім'ї та сімейного побуту. 12. Методика підготовки програми-запитальника. Типи анкет. 13. Збір етнографічних матеріалів про суспільні стосунки. 14. Правила опрацювання та оформлення польових етнографічних матеріалів. 15. Загальні вимоги і правила до оформлення усних та ілюстративних етнографічних матеріалів.